

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

Factors Related to Being a Smart Enterprise in the New Generation of Agricultural Community-based Enterprises

พัชราวดี ศรีบุญเรือง¹, สุตitech ศรีพิพัฒน์กุล² และภัทรพร ช้วยเมือง³
Pacharavadee Sriboonruang¹, Sutitthep Siripipattanakul² and Pattaraporn Chuymuang³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลของผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลของผู้ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่กับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุ 51 ปีขึ้นไป สถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับดี มีรายได้มากกว่า 300,000 บาท/ปี รายจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท/ปี มีประสบการณ์ในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน 1 ปี ภาพรวมความคิดเห็นของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะจัดอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.36) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า รายได้เฉลี่ยมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (p-value=0.046) นอกจากนี้ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ คือ ปัญหาเรื่องความรู้ รองลงมาคือเรื่องเทคโนโลยี ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรมีหน่วยงานภาครัฐและ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้งสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยีให้แก่วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ เพื่อให้มีการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเกิดการรวมกลุ่มที่มีความสามารถในการแข่งขันได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ปัจจัย องค์กรอัจฉริยะ วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ เกษตรกร

Abstract

The objectives of the research were to study; 1) the operational practices of the new generational agricultural community-based enterprises, 2) opinions about smart agricultural community-based enterprises 3) the relationship between the operation of the new generational agricultural community-based enterprises and opinions about those enterprises and, 4) problems of and suggestions for new generational smart agricultural community-enterprises. The sample set consisted of 60 entrepreneurs who work in new generational agricultural community-based enterprises. Data were collected by interview, and were statistically analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and Chi-square test. The results of the research revealed that almost all of the entrepreneurs were female, of age 51 years old and older, and were married. Further, most of them had completed secondary school or an equivalent, and their businesses were operating at a healthy level with income of more than 300,000 Baht/year, and expenses of less than or equal to 100,000 Baht/year. Most of them had been conducting their business for a year. The study of the overall opinion of entrepreneurs showed the high level (mean 4.36). Hypotheses testing revealed that average income was related to the opinion of the smart enterprise operators at the significance level of 0.05 (p-value = 0.046). Moreover, the results indicated that the main problems faced by the entrepreneurs who ran the new generational agricultural-based enterprises related to knowledge and technology. Finally, the suggestions of the study were that the government sector and/or related agencies should provide learning facilities and technology for the new-generational farmers to help them build up their knowledge base, to better develop new products, and to improve group cooperation in order to be more competitive in the future.

Keywords: factors, smart enterprise, community enterprise, new generational agriculture-based enterprise

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

² ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

³ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

¹ Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Chatuchak, Bangkok 10900

² Department of Education Technology, Faculty of Education, Kasetsart University, Chatuchak, Bangkok 10900

³ Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Chatuchak, Bangkok 10900

*Corresponding author, Email: fagrpsd@ku.ac.th, patch2161@gmail.com

คำนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” โดยมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งในเรื่อง กระบวนการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ การบริการใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ รวมถึงการใช้ นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการ ทั้งในระดับพื้นบ้านจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของ ประชาชนในวงกว้าง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย (ไทยแลนด์ 4.0) หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล บณวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” นำไปสู่เศรษฐกิจใหม่ โดยนำไปสู่ value-based economy หรือ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลักคือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วย ภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เปลี่ยนจากการเกษตรดั้งเดิมในปัจจุบัน ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (smart farming) โดยเกษตรกรต้องรุ่งรวยขึ้น และเกษตรกร เป็นผู้ประกอบการ โดยมุ่งเน้นการวิจัยในกลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น การสร้างธุรกิจใหม่ (new startups) ด้านเทคโนโลยีเกษตรและเทคโนโลยีอาหาร เป็นต้น (สุวิทย์ เหมอินทรีย์, 2559) นอกจากนี้ Wriston (1992) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจยุคใหม่ไม่ใช่เพียงแค่เทคโนโลยีและเครือข่ายการสื่อสาร แต่สิ่งสำคัญคือความคิดของมนุษย์

การเล็งเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการเกษตรที่สำคัญตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ซึ่งได้ให้ ความสำคัญกับชุมชนโดยการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นพื้นฐานและสร้างภูมิคุ้มกันในการพัฒนาเศรษฐกิจ เกษตรชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้ขบวนการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนี้ได้มีกฎหมายรองรับ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างรายได้และพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความพร้อม ในการแข่งขันทางการค้าในอนาคต (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548)

วิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการประกอบการเพื่อการจัดกร “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง การประกอบกิจการชุมชนทั้งสินค้าและบริการเพื่อจัดหาทุนของชุมชน ทำการแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ ที่มีอยู่ในชุมชนที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไร เพื่อเป็นการสร้างรายได้ สร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ให้สังคมเกิดการเรียนรู้ สามารถ พึ่งพาตนเองได้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน (เกษมพร พวงประยงค์, 2554) โดยในปี พ.ศ. 2558 กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดให้มีโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการผลิต การตลาด และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มุ่งสู่ตลาดสากล สร้าง อัตลักษณ์เฉพาะแต่ละพื้นที่ รองรับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน เพิ่มช่องทางการจำหน่ายและการตลาดให้แก่สินค้า และบริการ ซึ่งหากมีการนำการพัฒนาองค์การอัจฉริยะโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ให้มีการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของ คนทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงองค์กร ระบบงาน และคนทำงาน การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรอัจฉริยะได้นั้น ต้องมีกระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นให้องค์กรและบุคลากรมีกระบวนการทำงานที่เต็มไปด้วยประสิทธิภาพ มีผลงานที่มีประสิทธิผล เชื่อมโยงกับการทำงานเป็นทีมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดศักยภาพ ของทีมงานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างนวัตกรรม (บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, 2552)

ทั้งนี้ การจะไปสู่องค์กรอัจฉริยะตามแนวคิดของ Wiig (1999) และบุญอนันต์ พินัยทรัพย์ (2552) ได้นั้น จะต้อง ประกอบด้วย 1) จุดเน้น 4 ประการ ได้แก่ การปฏิบัติงานที่ทันเวลาและแสดงศักยภาพขององค์กร การยึดการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริหารทั้งภายในและภายนอกองค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีนวัตกรรมที่สามารถ สร้างความสำเร็จต่อองค์กร 2) ปัจจัยที่ส่งผลการเป็นองค์กรอัจฉริยะ ได้แก่ ความรู้และทรัพยากรในองค์กร โอกาส ความมั่นคงของบุคลากร และแรงจูงใจ 3) สิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ ได้แก่ การสร้างความคุ้นเคยใกล้ชิด การยอมรับ การเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์ และการปฏิบัติงานอย่างเป็นเลิศ และ 4) ความสำเร็จขององค์กรทุกคนต้องปฏิบัติอย่างอัจฉริยะ ได้แก่ การเน้นประสิทธิภาพคนในองค์กร การเตรียมความพร้อมของคนในองค์กร การใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาอย่าง อัจฉริยะ และการตัดสินใจอย่างชัดเจน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ของตนเองไปสู่การค้าเชิงพาณิชย์ ที่สามารถสร้างความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคตได้

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ในพื้นที่เขต 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ 1) สมุทรสงคราม 2) สมุทรสาคร 3) ฉะเชิงเทรา และ 4) นครปฐม จำนวนจังหวัดละ 15 คน รวม 60 คน เนื่องจากเป็นพื้นที่นำร่องในการศึกษาและเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีศักยภาพในการดำเนินงาน ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่อยู่ในระยะเริ่มต้นเพื่อขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรง (validity) ของเครื่องมือและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ จ. จันทบุรี ทดสอบความเชื่อมั่นได้ (reliability) หาค่าสัมประสิทธิ์ตามวิธีของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยความคิดเห็นที่มีต่อองค์กรอัจฉริยะ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.974 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ (สุรินทร์ นียมางกูร, 2553) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2561 จากนั้นนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ chi-square

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลของผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลของผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่กับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

การแปลความหมายในส่วนของความคิดเห็นของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ กำหนดการวัดแบบอันตรภาคชั้น (interval scale) (สุรินทร์ นียมางกูร, 2553)

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน	5	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนน	4	หมายถึง	มาก
คะแนน	3	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน	2	หมายถึง	น้อย
คะแนน	1	หมายถึง	น้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21 - 5.00	มีความเห็นด้วยมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41 - 4.20	มีความเห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61 - 3.40	มีความเห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81 - 2.60	มีความเห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.80	มีความเห็นด้วยน้อยที่สุด

โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่า chi-square และกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้ ในส่วนของการหาค่า chi-square เพื่อให้การวิเคราะห์ค่าทางสถิติมีความน่าเชื่อถือคือ ค่าความถี่ที่คาดว่าจะเป็น (expected count) ในแต่ละกลุ่มควรมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 หากมีการรวมกลุ่มกันแล้ว ยังมีกลุ่มที่มีความถี่ที่คาดว่าจะเป็นค่าน้อยกว่า 5 จะอนุโลมให้ได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของกลุ่มทั้งหมด (สุรินทร์ นียมางกูร, 2553) ผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มในส่วนของความคิดเห็นต่อองค์กรอัจฉริยะเป็น 2 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด และมาก

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ข้อมูลของผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

ผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.7 อายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.0 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 66.7 ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 46.7 ดำเนินกิจการด้านการผลิต คิดเป็นร้อยละ 96.7 ประเภทกิจการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 81.7 จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 ผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 46.6 รายได้เฉลี่ยมากกว่า 300,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 38.3 รายจ่ายเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 40.0 ใช้แหล่งเงินทุนตนเอง คิดเป็นร้อยละ 80.0 ประสบการณ์ในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.7 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา พงศ์สิทธิกาญจนา (2556) เรื่องตัวแบบการจัดการเพื่อการบรรลุยุทธศาสตร์วิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า ผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50 ปี สถานภาพสมรส

ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

ความคิดเห็นของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เกี่ยวกับองค์ประกอบอัจฉริยะ มีค่าเฉลี่ยรวม 4.36 จัดอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ในส่วนของจุดเน้น 4 ประการ (การปฏิบัติงานที่ทันเวลาและแสดงศักยภาพขององค์กร การยึดการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกองค์กร) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีนวัตกรรมที่สามารถสร้างความสำเร็จต่อองค์กร และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นองค์ประกอบอัจฉริยะ มีค่าเฉลี่ย 4.38 จัดอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด และสิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นองค์ประกอบอัจฉริยะ และความสำเร็จขององค์กรที่ทุกคนต้องปฏิบัติให้เป็นองค์ประกอบอัจฉริยะ มีค่าเฉลี่ย 4.34 จัดอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เห็นด้วยกับการเป็นองค์ประกอบอัจฉริยะ สอดคล้องกับแนวคิดวิถีแห่งองค์ประกอบอัจฉริยะ โดยการบริหารสู่องค์ประกอบอัจฉริยะต้องอาศัยทุกคนในวิสาหกิจชุมชนที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ จนเกิดเป็นชุมชนที่ทำงานร่วมกันเป็นทีมและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจารย์ พานิช (2550) ที่เสนอกรอบแนวคิดการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์ประกอบอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นตัวช่วยต่อการจัดการความรู้ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้การพัฒนางานควบคู่ไปกับการดูดซับความรู้ สร้างความรู้ ใช้ความรู้ และยกระดับความรู้ ได้แก่ การจัดการเอกสาร คลังสารสนเทศเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เทคโนโลยีเพื่อการค้นหาและการสร้างความรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการคลังความรู้ ดัง Table 1

Table 1 Opinion of farmers toward intelligent enterprise of young smart farming community enterprises.

(n=60)

The overall of opinion about intelligent enterprise	Mean	S.D.	Level of opinion
1. Four emphases factors include: on time process and potential of community enterprises, consumers management, usage of resources efficiency, and innovation	4.38	0.531	Very high
2. Factor affecting intelligent enterprise include: knowledge and resource, opportunity, and motivation	4.38	0.549	Very high
3. Important things toward intelligent enterprise include: familiar with others, appreciation, product leader, and best practice	4.34	0.530	Very high
4. Success things for everyone include: effective enterprises, readiness of staffs, appropriate strategies, solving problem, and decision making	4.34	0.575	Very high
Grand mean	4.36	0.499	Very high

ความสัมพันธ์ข้อมูลของผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่กับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ

จากการวิจัยพบว่า รายได้เฉลี่ยมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (p-value=0.046) เนื่องจากการเป็นองค์กรอัจฉริยะอาจส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือช่วยลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ โดยวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่มีความสนใจหรือต้องการผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนของตนเป็นองค์กรอัจฉริยะ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจ เพราะหากมีรายได้เพิ่มขึ้นจะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา พงศ์สิทธิกาญจนา (2556) ที่พบว่า การจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต การจัดการด้านการตลาด การใช้ทรัพยากรกำลังคนอย่างประหยัดจะช่วยลดต้นทุนการผลิตและราคาจำหน่าย รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบรรลุนโยบายศาสตร์วิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชน ตามลำดับ อีกทั้งการจัดการทางการผลิตถือเป็นหัวใจสำคัญต่อการบรรลุนโยบายศาสตร์วิสาหกิจชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรพร มหาอินทร์ และคณะ (2554) ที่ศึกษาการดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จคือ นโยบายของรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชน และความร่วมมือขององค์กรในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผล ดัง Table 2

Table 2 The relationship between the operation of young smart farming community enterprise and the opinion of about intelligent enterprise.

(n=60)

Community enterprise information	Level of opinion		Total	χ^2	P-value
	Very high number (%)	High number (%)			
Gender					
Male	14 (60.9)	9 (39.1)	23 (100.0)	0.268 (ns)	0.604
Female	20 (54.1)	17 (45.9)	37 (100.0)		
Age					
20-42 years old	9 (47.4)	10 (52.6)	19 (100.0)	4.107 (ns)	0.128
43-50 years old	15 (75.0)	5 (25.0)	20 (100.0)		
More than 51 years old	10 (47.6)	11 (52.4)	21 (100.0)		
Marital status					
Single	7 (63.6)	4 (36.4)	11 (100.0)	0.867 (ns)	0.648
Married	21 (52.5)	19 (47.5)	40 (100.0)		
Divorce	6 (66.7)	3 (33.3)	9 (100.0)		
Educational level					
Primary school	2 (18.2)	9 (81.8)	12 (100.0)	4.926 (ns)	0.085
High school or equal	13 (32.5)	27 (67.5)	28 (100.0)		
Bachelor's degree or equal	4 (44.4)	5 (55.6)	20 (100.0)		

Table 2 (continued).

Community enterprise information	Level of opinion		Total	χ^2	P-value
	Very high number (%)	High number (%)			
Level of potential					
Good	15 (53.6)	13 (46.4)	28 (100.0)	0.725 (ns)	0.696
Moderate	14 (63.6)	8 (36.4)	22 (100.0)		
Fair	5 (50.0)	5 (50.0)	10 (100.0)		
Average income					
Less than or equal to 150,000 Baht/year	16 (76.2)	5 (23.8)	21 (100.0)	6.141*	0.046
150,001-300,000 Baht/year	9 (56.3)	7 (43.7)	16 (100.0)		
More than 300,000 Baht/year	9 (39.1)	14 (60.9)	23 (100.0)		
Average expense					
Less than or equal to 100,000 Baht/year	16 (66.7)	8 (33.3)	24 (100.0)	1.629 (ns)	0.443
100,001-200,000 Baht/year	10 (50.0)	10 (50.0)	20 (100.0)		
More than 200,000 Baht/year	8 (50.0)	8 (50.0)	16 (100.0)		
Experience in implementing community enterprise					
1 year	11 (50.0)	11 (50.0)	22 (100.0)	0.637 (ns)	0.727
2-3 years	12 (57.1)	9 (42.9)	21 (100.0)		
More than 3 years	11 (64.7)	6 (35.3)	17 (100.0)		

Ns = non-significant level at 0.05, * = significant level at 0.05.

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

ปัญหาในการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ส่วนมากเกิดจากเรื่องความรู้ คิดเป็นร้อยละ 26.56 รองลงมาคือ เรื่องเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 25.36 ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เป็นยุค 4.0 หากวิสาหกิจชุมชนขาดความรู้และเทคโนโลยีก็อาจส่งผลกระทบต่อการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของวิสาหกิจชุมชนที่ต้องแข่งขัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรพร มหาอินทร์ และคณะ (2554) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการขาดความรู้และความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิตยังคงยึดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา พงศ์สิทธิกาญจนา (2556) ที่พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Schroeder et al. (1986) ที่กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการเพิ่มพูนทักษะความรู้ และความสามารถให้แก่บุคคลเพื่อที่จะทำงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เป็นองค์กร อัจฉริยะได้นั้น อาจต้องใช้เวลาในการพัฒนาค่อนข้างนาน เนื่องจากยังขาดความรู้และการสนับสนุนในหลายด้าน โดยวิสาหกิจ ชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ต้องการให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี ในประเด็นของการถนอมอาหาร ระบบสุญญากาศเพื่อรักษาคุณภาพ อาหาร การลดต้นทุน เทคโนโลยี มาตรฐานสมุนไพร อีกทั้งควรมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าเองได้ โดยไม่ต้องผ่านคนกลาง โดยมีรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรทรัพยากร/พื้นที่สำหรับจัดแสดงสินค้า โดยคิดค่าใช้จ่าย ในราคาไม่แพง รวมทั้งสนับสนุนโครงการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสิ่งสำคัญคือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการพัฒนาคนเป็นหัวใจสำคัญเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ หรือพร้อมรับกับสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ดัง Figure 1

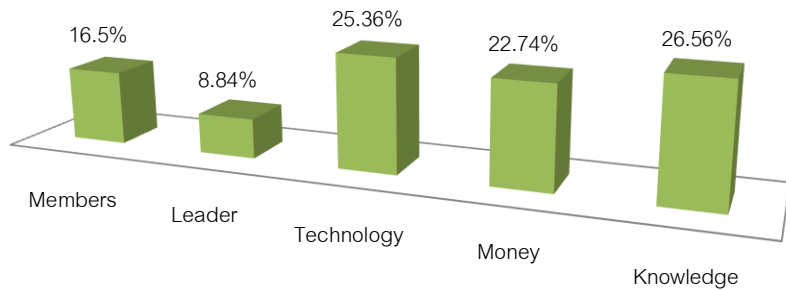

Figure 1 Problems and suggestions of young smart farming community enterprises.

สรุปผลการศึกษา

การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการผลิต การตลาด และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่กลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เพื่อให้เป็นองค์กรอัจฉริยะเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย (ไทยแลนด์ 4.0) บนวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” นำไปสู่ เศรษฐกิจใหม่ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ให้มุ่งสู่องค์กร อัจฉริยะ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ดำเนินกิจการด้านการผลิต ประเภทกิจการแปรรูป และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน ผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี รายได้เฉลี่ย มากกว่า 300,000 บาท/ปี รายจ่ายเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท/ปี ใช้แหล่งเงินทุนตนเอง ประสบการณ์ในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน 1 ปี

ความคิดเห็นของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ มีเกี่ยวกับการเป็นองค์กรอัจฉริยะ อยู่ในระดับ ความคิดเห็นมากที่สุดในทุกด้าน รายได้เฉลี่ยมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์กรอัจฉริยะ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ 0.05 ปัญหาในการเป็นองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ยังขาด ความรู้และเทคโนโลยี ในประเด็นของการถนอมอาหาร ระบบสุญญากาศเพื่อรักษาคุณภาพอาหาร การลดต้นทุน เทคโนโลยี มาตรฐานสมุนไพรมาช่วยสนับสนุนการผลิตและการดำเนินธุรกิจ

จากปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เห็นด้วยกับการเป็นองค์กรอัจฉริยะ ซึ่งหากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนเกษตร รุ่นใหม่ให้สามารถพึ่งพาตนเองและสามารถแข่งขันได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐและ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งสนับสนุนเกี่ยวกับเทคโนโลยีให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่สามารถพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่องค์กรอัจฉริยะได้
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ควรเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ให้สามารถแข่งขันกับภาคเอกชนได้
3. ประเด็นของรายได้มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่พัฒนาสินค้าและบริการให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เพื่อจูงใจให้วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่หันมาพัฒนาหน่วยงานของตนให้มีความเข้มแข็งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สวพ. มก.) ประจำปี 2560 ซึ่งเป็นทุนสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2548. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กษมาพร พวงประยงค์. 2554. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/showthesis_th.asp?id=0000006943 (1 มิถุนายน 2561).
- จันทนา พงศ์สิทธิกาญจน. 2556. ตัวแบบการจัดการเพื่อการบรรลุยุทธศาสตร์วิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม. *วารสารดุสิตบัณฑิตยศาสตร์* 3 (2): 8-21.
- จิรพร มหาอินทร์, อรุณี พึ่งวัฒนากุล, สุตินันท์ พงษ์คะเชนทร์ และขวัญฤทัย วงศ์คำแหงหาญ. 2554. การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งงาน จังหวัดปทุมธานี. https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/1201/Bus_55_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y (30 พฤษภาคม 2561).
- บุญอนันต์ พิณภัทรชัย. 2552. องค์การกับการจัดการความรู้: ศึกษาองค์การที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์* 49 (1) (พิเศษ): 127-156.
- วิจารณ์ พานิช. 2550. วิถีแห่งองค์กรอัจฉริยะ. <http://kmi.or.th/kmi-articles/prof-vicharn-panich/27-2010-04-05-0313-45.html> (30 พฤษภาคม 2561).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 (30 พฤษภาคม 2561).
- สุรินทร์ นียมางกูร. 2553. การวิเคราะห์ข้อมูลตัวอย่างความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันของเกษตรกรในชนบทแห่งหนึ่ง. น.177. กรุงเทพฯ: ฐานบัณฑิต.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2559. นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย (ไทยแลนด์ 4.0). <http://www.sudpatapee.com/index.php/2014-08-15-15-18-27/item/176-4-0> (20 พฤษภาคม 2561).
- Schroeder, R. G., Anderson, J. C., and Clevenland, G. 1986. The content of manufacturing strategy: An empirical study. *Journal of Operations Management* 6 (4): 405-415.
- Wriston, W. 1992. *The Twilight of Sovereignty: How the Information Revolution in Transforming the World*. New York: Scribner.

วันรับบทความ (Received date) : 2 ก.ค. 61

วันแก้ไขบทความ (Revised date) : 19 ต.ค. 61

วันตอบรับบทความ (Accepted date) : 13 ธ.ค. 61